

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula IV. Omne agens obtinet aliquam formam, qua agit

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA IV.

*Omne agens obtinet aliquam formam,
quâ agit.*

I. Sumimus ex III. Phys. t. 17. ubi dicitur. :

Εἰδὲ ὃ ἀεὶ ἰστέται π τὸ κινῆν, ἢ τοὶ τὸ δε, ἢ τοῖον δε,
ἢ πῶν δε, ὃ ἔσαι αἰτίον καὶ δεχθῆ τῆς κινήσεως, ὅταν
κινῆ. Pacius ita reddidit: *Jam verò, quod movet,
semper adfert aliquam formam, id est, vel hoc
aliquid, vel tale, vel tantum, quod erit principium
& causa motus, quando movet.*

II. Obstat I. Deus agit & movet, neque tamen formam aliquam habet, quâ agat aut moveat, quoniam in eò nulla ex materiâ & formâ datur compositio, sed essentia est simplicissima.

III. II. Forma ipsa quoque agit, ut calor, calefacit, neque tamen calor affert aliquam formam, per quam calefaciat. Ipse enim per seipsum est principium calefaciendi, neque indiget ad id aliâ formâ. Eadem ratio est aliarum formarum, quæ agunt; quum formæ non liceat tribuere aliam formam, nisi in infinitum progredi velimus.

IV. Patet autem veritas Regulæ tum inductione. Ignis enim calore calefacit, aqua frigore frigefacit, animal parte animæ vegetante alimentum attrahit, concoquit, nutritur; facultate locomotivâ se movet; homo medetur arte me-

te medendi, pingit arte pingendi, ædificat
οικοδομῆν &c. Tum ratione. Materia enim
 tantum est principium patiendi, principium
 verò omnis actionis vel motus est forma, ut ait
 Themistius *in present. textu*, docetque id Ar-
 stoteles *II. de gen. & corr. t. 53*. Ratio est, quia
 unumquodque agit & movet, quatenus actu
 sicut patitur, quatenus potentiâ est. Sed non
 habent res esse actu, nisi per formam.

V. Pro explicatione Regulæ, & solutione
 argumentorum, I. sciendum, sermonem esse
 non tantum de substantiali formâ, sed & de ac-
 cidentibus, sicut patet ex *S. I.* Per *τὸ δὲ* enim
 intelligit Philosophus substantiam; per *τὸ δὲ*
 qualitatem; per *τὸ ὅτι* quantitatem.

VI. II. Formam illam sæpè esse ejusdem
 speciei cum formâ, quæ producitur, aut per
 motum acquiritur; ut quod ignis calore suo
 liam rem calidam efficit: nonnunquam speciei
 ab eâ differre, ut cum arte aliquid efficitur. Non
 enim habitus artis & forma operis arte facti
 v.g lecti aut domus, ejusdem sunt essentia. No-
 tat hoc ad præsentem locum Simplicius.

VII. III. Ex ipsò textu liquet, Aristoteles
 loqui de eò, quod agit physicè, nempe per con-
 tactum, quod non est nisi corporeum, moveat
 que ita, ut ipsum quoque moveatur.

VIII. IV. Cùm principium agendi distinguitur
 in principium *quod* & *quò*, utrumque est

primitur no-
 stotelicis.
 um *quod*, ne
 autem sive
 git. Nomen
 aliquam fo-
quod, patet

IX. Exp
 nomine sub
 pocratem v
 gere; non
 jectò & for
 tur, pictor
 ne ab acci
 ut Jctus m
 Jctus & M
 bus propos
 agens per
 secundum

Metaph. c.

X. Arg
 rium addu
 nobis non
 corporeu
 git. Form
 actio, tan
 pium *quò*

XI. Q
 um est, for

primitur nostrâ propositione, verbisque Aristotelicis. Το κινῶν enim sive agens est principium quod, nempe aliquid suppositum. Το εἶδος autem sive forma est principium, quò illud agit. Nomine ejus igitur, quod dicitur afferre aliquam formam, quâ agit, venire principium quod, patet.

IX. Exprimitur verò agens nonnunquam, nomine subjecti formæ, ut cum dicimus, Hippocratem vel hominem mederi, Apellem pingere; nonnunquam nomine compositi ex subjecto & formâ, quâ operatur, ut Medicus medetur, pictor pingit; interdum etiam appellatione ab accidente, quod non est principium quò, ut Jctus medetur vel pingit, si idem homo sit Jctus & Medicus vel pictor simul. Primis duabus propositionibus, ut & ultimis, exhibetur agens per accidens, intermediis agens per se, secundum ea, quæ docentur II, Phys. t. 33. & V. *Metaph. c. 2.*

X. Argumenta igitur §. II. & III. in contrarium adducta quod attinet, ex dictis liquet, ea nobis non adversari. Deus enim non est agens corporeum, indeque nec physicè movet aut agit. Forma non est suppositum, cui tribuatur actio, tanquam principio quod: sed est principium quò.

XI. Quanquam sanè neque illud perpetuum est, formam non habere aliam formam. Est enim

enim anima forma animati, in eâ tamen sunt
alia formæ accidentales, ut scientiæ, *I. de anima*
1. 24. & secundum Thomam facultates natu-
rales, ut intellectus. Et licet anima ratione scien-
tiæ, quâ instructa est, non formæ, sed subiecti
rationem habeat; est tamen reverâ formam
nempe corporis animati.

XII. Progressus autem in infinitum qui
attinet, locus ei esset, si omni formæ alia
ma. adscriberetur; Ex eò verò, quod alicui
ma alia tribuitur, metuendus non est; quem
modum nec generibus, progressus iste inferri
et si plurima eorum sub aliis generibus col-
centur.

XIII. Caterùm duo ex iis, quæ propo-
suerunt, Lectori dubia hîc ingerere se
sunt. Unum est, quod Aristoteles verbis
allatis, recensendò formas, quas principia
causâ motus esse ait, meminit quoque quan-
tita-tis, quum tamen quantitas non sit de-
pendentis activis; sed sequatur potentias activas
& operationes earum, sicut dicit Averroes
Phys. 1. 84.

XIV. Alterum, quod §. VII. movens phy-
sicè exposuimus per agens per contactum
corporeum, quod ipsum quoque motus causa
sit. Atqui declaratio hæc aperte contradicit
idem Philosopho *II. Phys. 1. 73.* ubi inter phy-
sice moventia numerat quoque id, quod non

physicum, nec
bile est & pri-

XV. Ad pri-
mitiam in for-
mationem ei pr-
taxat necessar-
tum agere po-
quippiam ma-
tum quantita-
si præditum n-
cere non posse
tate: ita tam-
conditio tamen
non posset, et
active.

XVI. Ven-
non possum
præfenti, mo-
tur de condi-
piò, quod pa-
vò, quod ip-
dentibus tra-
bit: Et si mot-
moveretur, qu-
ipsum tamen
præditum est
movens mov-
eju vi mov-
tantum sine
non est cau-

physicum, neque movetur, sed omninò immobile est & primum.

XV. Ad primum respondet Crellius: *Quantitatem in formis agentibus non collocari, neque actionem ei propriè tribui: sed conditionem duntaxat necessariam statui, sine quâ nihil, ut quantum agere potest. Ut enim acervus vel aliud quippiam majorem efficiat quantitatem, quantum quantitatemque præditum sit necesse est: quâ si præditum non esset, majorem quantitatem efficere non posset. Acervus igitur agit, & agit quantitatem: ita tamen, ut ipsa quantitas non agat: sed conditio tantum sit: sine quâ, ut quantum agere non posset, eoque passivè se potius habeat, quam activè.*

XVI. Verùm hanc responsionem recipere non possumus, I. quia Aristoteles, asserens in presenti, movens afferre formam, non loquitur de conditione sine quâ non, aut de principio, quod passivè tantum se habeat, sed de activo, quod ipsa Crellii expositio, quam in præcedentibus tradiderat, confirmat. Ita enim scribit: *Et si motus imperfectus actus est: & res, quæ movetur, quâ movetur, imperfecta & potestate: ipsum tamen movens actu & perfectum formæque præditum est, quæ motionis, quâ rem mobilem movens movet, principium & efficiens causa est, ejus vi movens movet.* At quod est conditio tantum sine quâ non, & principium passivum, non est causa efficiens.

XVII.

XVII. II. Igitur non capio, quomodo
possit, aliquid agere quantitate, ut tamen qua-
ntitas non agat, aut non habeat se activè.

XIIX. III. Quod de acervò affertur, *περὶ δίωνυσον*. Acervus enim aliquis, qui
quantus est, quantique formà prædirus, ut
loquitur, quâ alium acervum auget, & pote-
te tantum actu tantum efficit; non id præter
movendò aut agendò, sed tantum additio-
aut accessione ad alium acervum, & tanquam
pars totius: movens aliud hìc adest, nempe
quod motu locali acervum acervo adjungit,
neque acervus movet, ut quantum, cum præ-
fus non moveat; neque quicquam est, quod
ci posset agere ut quantum, dum de principio
effectivò sermo est.

XIX. An dicendum, Aristotelem nominan-
dò *τόδε*. ἢ *τοῖόνδε*, ἢ *τοσόνδε*, afferre exempla
nerum formarum, quæ sint causæ motus, dum
movens movet: exemplorum verò non
quiri veritatem? Vel cum Zabarellà: Logi-
tionem Aristotelis esse alternativam, quæ
requirat, ut omnia membra separatim ver-
tatem habeant; sed satis esse, si aliquid tantum
ex iis sit verum, neque necessum esse ad
endum Aristotelis dictum, ut aliquando
gens habeat formam de genere quantitate
per quam agat, neque velle hoc Aristotelem
præfenti.

XX. Ad al-
Phys. 1. 8. mov-
dem modò acc-
pro quòlibet
physici, & opp-
qualis est causa
non propriè d-
que potest phy-
ne contactu m-
cit. 1. 8. Non
tudinem effici-
motum etiam
per verum ce-
Et hoc m-

XX. Ad alteram respondet Zabarella III.
Phys. 1. 8. movens vel movere physicè non eò-
 dem modo accipi: sed in *1. 73. L. II.* sumi latius;
 pro quolibet efficiente motus propriè dicti &
 physici, & opponi tum moventi metaphoricè,
 qualis est causa finalis; tum efficienti motum
 non propriè dictum. Hòc significatu dici quo-
 que potest physicè movere res incorporea, & si-
 ne contactu movens. Aliter autem accipitur in
1. 1. 8. Non enim ibi tantum importat habi-
 tudinem efficientis ad motum physicum, sed
 motum etiam includit, quòd scilicet moveat
 per verum contactum, qualis est corporum:

Et hòc modo physicè movens sumitur

in *1. 17. Lib. III. Phys.*

KK

Disp.